

Retrosex 2021 in odsotni gledalci

ROBERT KURET

Letošnji Kinosloga. Retrosex. sem si ogledal na edini način, na katerega si Retrosexa ne smeš ogledati – tri filme sem si zavrtel popolnoma sam.

Pri tem je mogoče postalo še bolj jasno, da Retrosex bolj kot v (načelno) intimo pornografije sodi v skupinsko izkušnjo gledanja *trash*. In s tem narekuje tudi določen način gledanja.

Retrosex torej neguje predvsem *trashesko* skupnost gledalcev. Samo predstavljajte si, da si sami ogledate filme, kot so **Plan 9 from Outer Space** (1959, Ed Wood), **The Room** (2003, Tommy Wiseau), **Mommy Dearest** (1981, Frank Perry), **Poker** (2001, Vinci Vogue Anžlovar), **Rabljeva freska** (1995, Anton Tomašič), **Morana** (1994, Aleš Verbič), **Anina provizija** (2017, Igor Šmid) ... Zakaj sicer ne; a zdi se, da – vsaj zame osebno – samotni ogled teh filmov predpostavlja določeno »študijsko« držo, ki ne more doseči blaznija in vzradoščenosti kolektivnega ogleda.

Ko si torej *trash* ogledaš v samotni, se zdi, da pri celotni izkušnji nekaj bistvenega manjka. Ravno nasprotno, kot če si v samotni recimo ogledaš **Victorio** (2015, Sebastian Schipper), **Lahko te uničim** (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel), **Notranje zadeve** (Inland Empire, 2006, David Lynch), **1917** (2019, Sam Mendes) ali kaj petega – gre za tako intenzivne filmske izkušnje, ki te potegnejo v neki lasten tok, v katerem se kot gledalec izgubiš, pozabiš, da si gledalec, si skratka »v«. Pri *trashu* je prav nasprotno: njegova specifika je ravno v tem, da zaradi cenenosti, spodletelosti, namernega pretiravanja itd. ne moreš zares biti »v«. Da te stalno meče ven iz potopljenosti v svet, ki ga ustvari film.

Gledati *trash* film pomeni zamuditi pol filma. Ker si enostavno ne moreš pomagati: ker moraš na glas ponoviti neko norijo, ki jo je izrekel kak lik. Ker se režiš, ker se režijo

ljudje okrog tebe, ker eden komentira to, drugi tisto, ker je *trash* filmska izkušnja, ki stalno intervenira v skupnost gledalcev. Ti na film ne reagirajo v svoji notranjosti, kontemplativno, ampak jih *trash* naravnost sili v ekspresijo občutij, v sprotni komentar. Ker te zvija, ker te *cringa*, ker padeš s kavča ali fotelja ali stola ali blazine, ker ne moreš verjeti, da se to *zares* dogaja.

Zato je moral biti Retrosex v pogojih letošnjega 14. februarja – ko je bil še zadnji dan rdeče cone, omejitve zbiranja 6 ljudi, ko je bila še vedno v veljavi policijska ura – ob upoštevanju teh pogojev nujno okrnjena izkušnja. Ker gre za dogodek, ki ga kot projekcijo ni moč zgolj reproducirati po posameznih zasebnih bivališčih. Ker bivša Slogina dvorana vase sprejme več skupin ljudi – pare, *dabldejte*, prijatelje, skupine prijateljev in ostale posameznike ali skupine, ki so ob ogledu Retrosex filmov med sabo v stalni interakciji. Rezgetanje z balkona preide na parter, ob kakšnem povsem presenetljivem prizoru nekemu naključnemu posamezniku uide povsem nenadzorovan kratek smeh. Skratka, če kdaj, je ravno ob Retrosexu najmanj možnosti, da se bo nekdo pred tabo obrnil nasršenih obrvi in ti spustil tisti neznosni: »Šššššššššššš!«

Če je pred desetimi leti, ko se je v Kinodvoru zavrtel neznosni 3-urni pornjak **Zajtrk petelinov** (2011, Max Modic), obiskovalce pri trganju kart dočakal tudi robček, če si kdo med filmom zavoljo sladostrastja na platnu slučajno ne bi mogel pomagati, potem Retrosex enostavno ni take vrste dogodek, ne prikazuje take vrste filmov, četudi se dogajajo v razponu od mehke prek trde erotike do pornografije. Morda tu ključno vlogo igra recimo časovna distanca do najbolj pornografskega filma Retrosexa 2021, **Šampanjec za zajtrk** (Champagne for Breakfast, 1980, Chris Warfield), ki veselo

kopuliranje s standardnimi porno zornimi koti pospremi še s kakšnim nabritim *funky* komadom in vso izkušnjo še toliko bolj približa *trash* senzibiliteti. S tem daje obilo prostora gledalcem za medsebojno zblíževanje – prek smeha, veselega čudenja ali komentiranja tega, kar se dogaja na ekranu.

Ko gledaš *Retrosex*, si pač želiš, da bi bil nekdo poleg tebe in s tabo delil te bizarnosti. Kako Gospa žge z rdečim foteljem. Kako si Champagne, novopečena izvršna direktorica oglaševalske firme, postreže z nekim naključnim delavcem, ki naliva pivo v njeno mednožje in ga srka kot iz najfineše čaše. Kako se znanstvenik, ki mu delo pomeni vse, odpravi na Luno in odkrije, da je telepatska govorica, ki jo prakticirajo tamkajšnji goli prebivalci (večinoma ženske), pravzaprav jezik ljubezni.

Da je *Retrosex* zapisan tej *trashovski* senzibiliteti, kaže že linija letos pokazanih filmov: **Voajer s podstrešja** (Edogawa Ranpo ryôki-kan: Yaneura no sanposha, 1976, Noboru Tanaka) je bil od vseh še najbolj nekako »resen«, medtem ko se je burleska z naslednjima filmoma, *Šampanjec za zajtrk* in **Goli na Luni** (Nude on the Moon, 1961, Doris Wishman [kot Anthony Brooks]) le še stopnjevala. Pri tem je treba upoštevati tudi časovno distanco, ki sama po sebi narekuje določeno senzibiliteto oz. način gledanja, soroden recimo pojavu, ko ravno (ali šele) časovna distanca neko delo odpre *trash* senzibiliteti oz. ga – če gledamo s sodobnimi očmi – pomakne proti kiču.

Šampanjec za zajtrk, Citizen Kane porničev, kot so ga v recenzijah poimenovala določene erotične revije, in za svoj čas precej visokobudžeten pornofilm (režiser Chris Warfield je bil med bolj ambicioznimi režiserji filmov za odrasle v 70. in 80.), je bil tako v svojem času eden redkih, ki so nagovarjali pare, ne le moških, pri čemer je treba opozoriti na sicer samoumevno dejstvo, da je šlo za čas, ko se je pornofilme gledalo v javnosti, kar je danes vsekakor čuden občutek. Ženske torej večinoma niso hodile v kine s pornofilmi, tako zaradi atmosfere in *creepy* modelov kot zaradi stigme, ki jih je spremljala, če bi jih kdo videl prihajati iz takega kina. Prav zato so bili pornofilm, namenjeni ženskam, enostavno redki. *Šampanjec za zajtrk* je v tem smislu prelamljal z dominantno, saj upoveduje predvsem žensko perspektivo in prikazuje ženske na poziciji moči, ki lahko trgujejo z užitki (se pa film slabo postara pri nekaj homofobnih trenutkih).¹

Goli na Luni je film režiserke Doris Wishman, ki je prevzela moški psevdonim Anthony Brooks. Ponuja nam tvist na obstoječi žanr nudističnih filmov, ki so se po navadi dogajali v nudističnih kampih in prikazovali razne neinhbirane nudo obiskovalce med sprehodi, igranjem odbojke ali nastavljanjem soncu, ki je včasih tudi sama kamera. Wishman, ki je bila ena redkih žensk, delujočih na polju seksploatacijskega filma, pa je nudokamp porn združila z znanstveno fantastiko in nudiste umestila na Luno.² Pri tem je opazna nedolžnost filma: v njem ni nobenega *žganja*, znanstvenika le opazujeta prebivalce, dokumentirata, se čudita, eden od njiju pa telepatsko zasliši misli poglavarke in tako spozna ljubezen.

Film, ki bi bil v *Retrosexu* v živo uvodni film, *Voajer s podstrešja*, je delo režiserja Nobura Tanake, enega prominentnejših režiserjev studia Nikkatsu, ki se je ukvarjal predvsem s produkcijo dobičkonosnega *roman porna*, mehke erotike buržoaznih krogov. Buržoaznost je erotiko spajala z dekadenco Tokia 20. let prejšnjega stoletja, ki je bil – podobno kot weimarski Berlin – zaznamovan z nihilističnim hedonizmom. Film se tako naslanja na t. i. *ero guro nansensu* (erotično-groteskni nonsens), ki je bil med drugo svetovno vojno zatrt, po njej pa se je zopet pojavil z značilnimi živimi barvami v mangah in glasbi.³

Skratka, v vseh primerih gre za filme, ki naj s svojo pojavnostjo dajejo gledalcem prostor za smeh, čudenje, za medsebojno interakcijo; gre za filme, ki naj ustvarijo rezgetajočo – in tudi glasno komentirajočo – skupnost, kar je bila vedno ena od ključnih lastnosti *trasha*. Čeprav je vsak ogled filma v kinodvorani podobno kot gledališka predstava specifičen v tem, da obstaja določena energija, ki jo ustvarijo gledalci, ni to nikjer bolj očitno kot ravno pri *trashu* – če pri »normalnem« filmu gledalec morda kvečjemu zaznava neko atmosfero v dvorani, gre pri *trashu*, nasprotno, za iskanje odziva drugega, za hotenje takega odziva, za to, da film poteka skupaj z odzivom drugega, s katerim gledalec komentira gledano; gre za to, da film pridobi več zabavnosti in ekscentričnosti z vsako reakcijo, ki jo sliši gledalec – in več bo ljudi, več takih reakcij bo.

Morda je podoben učinek želel doseči nasneti smeh – občutek prisostvovanja seriji, kamor je kot njen ključni del zajet tudi odziv na samo serijo (podobno kot so danes del

1 Lee Pfeiffer. »Review: Champagne for Breakfast«. Dostopno na <https://cinemaretro.com/index.php?archives/8824-REVIEW-CHAMPAGNE-FOR-BREAKFAST-1980-STARRING-LESLIE-BOVEE-AND-JOHN-LESILE.html>, pridobljeno 25. 2. 2021.

2 »Naked on the Moon«. Dostopno na <https://loftcinema.org/film/nude-on-the-moon/>, pridobljeno 25. 2. 2021.

3 »Watcher in the Attic«. Dostopno na <http://www.midnighteye.com/reviews/watcher-in-the-attic/>, pridobljeno 25. 2. 2021.

Goli na luni (1961)

glasbe, videospotov in predvsem raznih bizarnih posnetkov – zlasti na YouTubu – tudi komentarji; ali pa težnja, da človek po branju novice na kakem nacionalnem ali zasebnem novičarskem portalu klikne še na komentarje – odzivi na članek, na delo, nekaj, kar je članku oz. delu zunanjega, tako postane del njega samega).

Dogodki, kakršen je recimo dvoranski Retrosex, ravno v odsotnosti dvoranske projekcije razkrivajo te nujne sestavne dele ogleda filmov, ki spadajo v tovrstne večere, ogleda filmov, ki jih označujemo z oznako *trash*, kamor je nujno vključen tudi odziv gledalcev – reakcija, ki lahko postane tako kulturna kot film sam (kot tisto znamenito metanje žlic v

platno na projekcijah *The Room*), ki lahko postane tisto, s čimer se bo film prodajal (ste slišali, kako zgroženi so bili ljudje po ogledu **Pink Flamingos** [1972] Johna Watersa?).

Zato je bil Kinosloga. Retrosex 2021 specifičen – ker je bil nujno del neke bolj zasebne sfere, v kateri kljub morebitnemu skupinskemu ogledu ni mogel v polnosti doseči svojega učinka. Če lahko hipotetično v domačem kinu s hudim projektorjem in zvočnim sistemom poustvariš kinematografsko izkušnjo kakšnega **Iztrebljevalca 2049** (*Blade Runner 2049*, 2017, Denis Villeneuve), izkušnje *trash* večerov, kakršen je Retrosex, enostavno ne moreš poustvariti. Retrosex je zato dogodek v najmočnejšem pomenu te besede. ■